

Samoudomowienie małp bonobo

Autor tekstu: **Ed Yong**

Tłumaczenie: **Andrzej Szwatoński**



Dla niewprawnego oka dwie małpy na zdjęciu obok mogą wydawać się bardzo podobne, ale należą do dwóch różnych gatunków. Ta po prawej stronie to bonobo, po lewej — szympan. Oba gatunki są blisko spokrewnione, ale bonobo jest szczuplejszy, ma mniejszą czaszkę, krótsze kły i kępy jaśniejszego futra. Różnią się także pod względem psychologicznym. Bonobo spędzają więcej czasu uprawiając seks i bawiąc się ze sobą. Są mniej wrażliwe na stres. *Silniej* reagują na bodźce społeczne. Poza tym są znacznie mniej agresywne od szympanów.

Wiele lat temu na Harvardzie, młody naukowiec Brian Hare słuchał wykładu antropologa Richarda Wranghama, który omawiał te dziwne cechy charakterologiczne małp. „Mówił o bonobo jako ewolucyjnej zagadce”, wspomina Hare. „W porównaniu z szympanami posiadają one różne dziwne cechy, a my nie wiemy, jak to wyjaśnić.”

Jednak Hare wpadł wtedy na pomysł. "Powiedziałem: 'O, to zupełnie jak z lisami srebrnymi!' Richard odwrócił się i odpowiedział: 'Jakimi lisami srebrnymi?'"

Hare miał na myśli te lisy srebrne.

Wyhodował je rosyjski genetyk [Dimitrij Biełajew](http://blogs.scientificamerican.com/guest-blog/2010/09/06/mans-new-best-friend-a-forgotten-rus-sian-experiment-in-fox-domestic-ation/) (<http://blogs.scientificamerican.com/guest-blog/2010/09/06/mans-new-best-friend-a-forgotten-rus-sian-experiment-in-fox-domestic-ation/>). W latach 50. XX wieku Biełajew zdołał udomowić lisy w zastanawiająco krótkim czasie. Wybierał po prostu najspokojniejsze osobniki, które przejawiały najmniejszą agresywność względem opiekunów. Lisy, które wcześniej warczały na ludzkich opiekunów, dwadzieścia pokoleń później zaczęły machać ogonami.

Zmieniło się nie tylko usposobienie lisów. Proces udomowienia zmienił także ich ciała. Ich uszy stały się przyklapnięte, ogony bardziej zakręcone, kły krótsze a czaszki mniejsze. Na futrach pojawiły się białe łaty. Zmianie uległa także fizjologia: zwierzęta stały się mniej wrażliwe na stres i bardziej wyczulone na bodźce społeczne.



Lisy rozwinęły zestaw cech zwany „syndromem udomowienia”, który obserwujemy wśród udomowionych zwierząt: od psów po świnki morskie. Wydaje się, że opisane cechy, zarówno fizyczne jak i psychiczne, stanowią nieodłączną część procesu udomowienia. Takie same zmiany Hare rozpoznał u bonobo.

Teraz, w najnowszym opracowaniu, Hare przedstawił hipotezę mówiącą, że bonobo są małpami samoudomowionymi. Dzięki selekcji naturalnej - faworyzowaniu osobników spokojniejszych i w

mniejszym stopniu nastawionych na rywalizację — ewolucja zdołała uformować zwierzę posiadające ten sam zestaw cech, które ludzie próbują wpoić innym gatunkom.

O koncepcji Hare'a pisałem w "Scientific American (<http://www.scientificamerican.com/article.cfm?id=tame-theory-did-bonobos>)", więc pomińmy całą historię, a także to, dlaczego i jak to wszystko się odbywało. Na razie chciałbym zwrócić uwagę na dwie kwestie.

Po pierwsze, cytuję z Gregera Larsena — badacza procesu udamawiania zwierząt — wyjaśniający, dlaczego pomysł Hare'a jest wart uwagi: „Ludzie zwykli myśleć o udomawianiu jako o procesie nakierowanym na człowieka, czymś celowym i sterowalnym, czymś, co robimy zwierzętom. Jednak, jak twierdzi Brian, ten proces, któremu nadajemy te wszystkie antropocentryczne znaczenia, zachodzi w naturze. To coś niebywałego.”

Po drugie, Hare nie ukrywał faktu, że jest to tylko hipoteza oraz był otwarty na krytykę (fragment takowej w wykonaniu Fransa de Waala znajduje się w „Scientific American”). Sam przedstawił trzy wątpliwości. Pierwsza polega na tym, że nie wiadomo, czy przodek szympanów i bonobo był bardziej podobny do jednego czy drugiego gatunku. Druga — jedynie domyślamy się, jak przebiegał proces samoudomowienia bonobo, ponieważ nie wiemy zbyt wiele o środowisku tych małp, zarówno współczesnym jak i historycznym. Trzecia — istnieje potrzeba potwierdzenia teorii samoudomowienia odniesieniu do innych gatunków, a nie tylko do bonobo i szympanów.

Mimo to, ciągle jest to fascynujący pomysł i bez wątpienia zostanie sprawdzony w przyszłości. Jak twierdzi Hare: „Celem mojej pracy było zaszczepienie entuzjazmu i wzbudzenie zainteresowania badaniami nad bonobo. To okropne, ale niektórzy naukowcy nie wiedzą nawet o istnieniu tych małp.”

Źródło: Hare, Wobber & Wrangham. 2011. The self-domestication hypothesis: evolution of bonobo psychology is due to selection against aggression. *Animal Behaviour* <http://dx.doi.org/10.1016/j.anbehav.2011.12.007>

Zdjęcia: [Pierre Fidenci](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pan_paniscus12.jpg) (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pan_paniscus12.jpg) i [Ikiwaner](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gombe_Stream_NP_A_lphatier.jpg) (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gombe_Stream_NP_A_lphatier.jpg); [Iis srebrny](http://cbsu.tc.cornell.edu/ccgr/behaviour/Index.htm) (<http://cbsu.tc.cornell.edu/ccgr/behaviour/Index.htm>) z Cornell

Tekst oryginału (<http://blogs.discovermagazine.com/notrocketscience/2012/01/25/bonobos-the-self-domesticated-ape/>).

Not Exactly Rocket Science/Discover, 24 stycznia 2012r.

Ed Yong

Mieszka w Londynie i pracuje w Cancer Research UK. Jego blog „Not Exactly Rocket Science” jest próbą zainteresowania nauką szerszej rzeszy czytelników poprzez unikanie żargonu i przystępną prezentację.

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)



(Publikacja: 07-02-2012)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,7745) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,7745>)

Contents Copyright © 2000-2012 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2012 Michał Przech

Właścicielem portalu Racjonalista.pl jest Fundacja Wolnej Myśli.

Autorem portalu jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie elementy tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl